

Nederlandse socioloog Paul Schnabel, die al jaren met het nodige gezag het Sociaal en Cultureel Planbureau leidt. Van der Hoeven heeft een gigantisch werk verricht en is hierbij minutieus te werk gegaan. De kern van haar onderzoek is het vraagstuk van de cultuurparticipatie: een centraal thema in zowel het Vlaamse en Nederlandse cultuurbeleid van de laatste tien jaar. Van der Hoeven wil te weten komen in welke mate het Vlaamse en het Nederlandse cultuurbeleid op dit vlak van elkaar verschillen en of dit geleid heeft tot andere resultaten. Andere punten die worden vergeleken zijn het uitgebreide cultuur aanbod, de cultuurspreiding en de cultuureducatie. Door deze thema's weeft ze op een deskundige manier een vergelijking van de diverse culturele sectoren, waaronder de kunsten, het erfgoed, het lokale cultuurbeleid, de amateurkunsten en de sociaal-culturele sector. Bovenop het noodzakelijke monnikenwerk dat bij een proefschrift hoort, heeft ze enkele maanden vertoefd op de Vlaamse administratie om een zicht te krijgen op de interne werking van het Vlaamse cultuurbeleid. Deze observatie-oefening moet ongetwijfeld leerrijk geweest zijn. Jammer dat die ervaring weinig sporen heeft nagelaten in haar studie.

[B] **CULTUURBELEID “VAN ANCIAUX TOT ZIJLSTRA”
OP DE WEEGSCHAAL**

Tot begin jaren negentig van de vorige eeuw beheerste de zogenaamde Groot-Nederlandse gedachte de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking. Ze resulteerde in een aantal instituties, zoals de Taalunie, de Brakke Grond in Amsterdam en het Vlaams-Nederlands Huis deBuren in Brussel. Sinds Vlaanderen een zelfstandige deelstaat is geworden (met de Sint-Michielsakkoorden van 1991-1993), heeft de romantiek van de samenwerking plaats moeten maken voor een meer zakelijke aanpak. Er wordt weliswaar nog samengewerkt, maar nu vooral op basis van welgedefinieerde doelstellingen en voor projecten met een duidelijke meerwaarde voor beide partijen.

Deze nieuwe zakelijkheid kenmerkt ook het boek van Quirine van der Hoeven. Ze is zelf cultuurbeleidsambtenaar, en is onlangs gepromoveerd op een vergelijking tussen het Vlaamse en het Nederlandse cultuurbeleid van de laatste tien jaar. Het boek *Van Anciaux tot Zijlstra* is de neerslag van haar doctoraat, dat in alle opzichten monumentale proporties heeft aangenomen. Haar promotor is de

Van der Hoeven focust immers op het “cultuurbeleid” en de output ervan, en veel minder op de “beleidscultuur”. Toch worden de verschillen tussen het Vlaamse en Nederlandse cultuurbeleid vooral bepaald door het laatste, namelijk het samenspel van politiek, kabinetten, administratie en de diverse beleidsactoren (zoals adviesorganen, universiteiten, steunpunten en het culturele veld zelf). Zo kent Nederland in tegenstelling tot Vlaanderen geen kabinetten (persoonlijke medewerkers van een minister of staatssecretaris die niet tot de ambtenarij behoren en die na een ambtsperiode weer uit het ministerie verdwijnen). Nederland heeft wel meer fondsen, die autonoom kunnen beslissen over de verdeling van subsidies. Om nog niet te spreken van de invloed van het Cultuurpact, dat sinds 1973 het Vlaamse cultuurveld ideologisch kleurt. De partijpolitieke kaart overschaduw hierdoor vaak de inhoud van het beleid.

Of heeft ze te veel gekeken als een beleidsambtenaar en daardoor de ideologische verschillen wat onderschat? Zo was het cultuurbeleid in Vlaanderen

de afgelopen tien jaar de bevoegdheid van één politieke partij (Spirit, acht jaar onder leiding van Bert Anciaux met een intermezzo van twee jaar door Paul Van Grembergen), terwijl Nederland in diezelfde periode vier staatssecretarissen van Cultuur heeft gekend, telkens van een andere politieke pluimage (Rick van der Ploeg, Medy van der Laan, Ronald Plasterk en Halbe Zijlstra). Dit kan niet anders dan tot verschillende beleidsaccenten leiden, zou je denken.

Van der Hoeven bekijkt het beleid als een chirurg die zorgvuldig beschrijft en analyseert, maar daarbij de persoonlijkheid van de patiënt en de context wat uit het oog verliest. De conclusies van haar vergelijking blijven dan ook wat aan de magere kant. Zo krijgt Vlaanderen goede cijfers voor zijn cultuurparticipatiebeleid. Het participatiedecreet van 2008 wordt hierbij als voorbeeld van goed beleid genomen. Als men weet dat dit decreet momenteel alweer op de politieke helling staat, beseft men hoe licht zo'n conclusie weegt. Ook de cijfers zijn er niet naar. Uit onderzoek van het steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport blijkt dat de participatie in Vlaanderen de laatste tien jaar niet echt is toegenomen. De impact van het beleid op de realiteit is relatief.

Nederland scoort volgens de auteur dan weer beter op het vlak van cultuureducatie. De belangrijkste reden die ze hiervoor aanhaalt, is het feit dat beide beleidsdomeinen, cultuur en onderwijs, al bijna twintig jaar onder één administratie en minister vallen. Die verklaring valt wat tegen voor een studie van een dergelijke omvang. In haar eindoordeel gebruikt Van der Hoeven de metafoer van spel en sport. Terwijl het Vlaamse cultuurbeleid meer oog heeft voor het instrumentele karakter van kunst en cultuur en zich dus eerder richt op het spelelement, is Nederland vanuit zijn beleidsmatige versmalling tot de kunsten eerder gericht op het sportelement, of het competitieve.

Dit is volgens haar meteen ook de verklaring waarom het in het Nederlandse beleid nu grondig fout loopt. De aangekondigde drastische besparingen op cultuur zijn het gevolg van een schrijnend gebrek aan maatschappelijk draagvlak in Nederland voor kunst en cultuur. In Vlaanderen is dat draagvlak er nog wel. Dit zouden we vooral te danken hebben aan de sector van het sociaal-culturele werk, dat nog steeds een belangrijke pijler vormt van het Vlaamse

cultuurbeleid. In Nederland is het sociaal-culturele vormingswerk al een tijdje geleden opgegaan in het welzijnsbeleid of overgenomen door de markt. Door het ontbreken van het sociaal-culturele werk in Nederland als schakel tussen de overheid, de kunsten en de maatschappij, zijn de kunsten in Nederland volgens Van der Hoeven veel meer in een isolement geraakt en is ook het maatschappelijke draagvlak gaandeweg verschrompeld.

Ook al kan hierin een gedeeltelijke verklaring gezocht worden, toch heeft deze ook nuancering nodig. Zo is het nog maar de vraag of het sociaal-culturele werk in Vlaanderen dient als draagvlak voor de kunsten. Beide opereren veeleer los van elkaar en volgens hun eigen dynamiek.

De verwevenheid tussen politiek en cultuur daarentegen is in Vlaanderen wel groter dan in Nederland. Als er heftig zou worden bespaard op een bepaalde kunstorganisatie, is er altijd wel een lokale politicus die zijn nek uitsteekt voor de organisatie uit zijn gemeente. Het gaat met andere woorden vaker om de beleidscultuur dan om de inhoud. Of dit een voorbeeld van goed bestuur is, valt te betwijfelen. Maar je kunt er anno 2012 nog altijd niet omheen.

ANNICK SCHRAMME

QUIRINE VAN DER HOEVEN, *Van Anciaux tot Zijlstra. Cultuurparticipatie en cultuurbeleid in Nederland en Vlaanderen*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2012, 488 p.